

To kommunale ledere om forskningssamarbejde med civilsamfundet:

Der er talt meget om recovery – nu skal vi blive konkrete. Det kræver nye kerneopgaver.

Listen over gode grunde til at lykkes med brobygning mellem socialområdet og civilsamfundet er næsten uendelig. Det handler ikke kun om borgernes mentale sundhed, men også om at sætte socialrådets styrker bedre i spil. Hvad nytter det at støtte borgerne i at få hverdagen til at fungere, hvis der ikke er noget at stå op til? Men selvom brobygning til civilsamfundet længe har stået højt på de kommunale ønskelister, lader gennembruddet vente på sig.

I Københavns Kommunes Socialforvaltning samarbejder de to ledere Bjarke Solkær og Kathrine Toftkær Larney med foreningen Peer-Partnerskabet om brobygning til civilsamfundet i forskningsprojektet 'Håb og selvbestemmelse i hverdagslivet'.

Udover at få viden om effekten af deltagelse i frivillige peer-grupper vil de to kommunale ledere bruge forskningsresultaterne til at styrke den faglige forståelse af, at det er en kerneopgave at give borgeren adgang til civilsamfundets muligheder og fællesskaber.

Af Klavs Serup Rasmussen, Peer-Partnerskabet, Anders Thorkil Bechgaard, journalist. Foto: Jette Nielsen. 2022.

Hvis man ikke selv er i berøring med det, kan det være vanskeligt at forstå, hvor tæt et parløb der ofte opstår mellem borgerne og medarbejderne på det specialiserede socialområde, når menneskers hverdag holder op med at fungere på grund af psykiske vanskeligheder.

Det tætte samarbejde har ofte ført ind i specialiserede tilbud, som er relativt svagt forbundet med det lokalsamfund, de er placeret i, og hvor borgere og medarbejdere er endt med at dele en vis grad af social eksklusion. Også selvom de dybere årsager til psykisk mistrivsel oftest er ensomhed, fornemmelse af at være sat på hold i sit eget liv samt tabet af nære relationer. Socialområdet har derfor i mange år arbejdet med at styrke sit fokus på samfundsdeltagelse, herunder deltagelse i frivillige fællesskaber.

"Vi skal gå nye veje i den offentlige sektor, og heri ligger et rolleskift for medarbejderne, som skal gå fra at være "privatpraktiserende" socialarbejdere, som skal kunne løse alt for borgerne og være ansvarlige for alt, til at være netværkere og brobyggere ud til det myndighedsfrie rum, hvor de fleste borgere trives bedst," siger Kathrine Toftkær Larney, der er afdelingsleder i Bolig- og Beskæftigelsesenheden under Københavns Kommunes Socialforvaltning.

Kathrine Toftkær Larney betragter samarbejdet med civilsamfundet som en nødvendig del af sin organisations faglige udvikling. Kathrines enhed deltager af samme grund i forskningsprojektet 'Håb og selvbestemmelse i hverdagslivet', hvor socialarbejdere henviser borgere til et gruppeforløb i civilsamfundet, som ledes af frivillige peers. Forskningsprojektet drives af Peer-Partnerskabet, og ud over Københavns Kommune deltager også Fredericia, Helsingør, Rødovre og Gladsaxe Kommune.

Kathrine Toftkær Larney

Når borgerne deltager i peer-gruppeforløbet, er de anonyme, og intet rapporteres tilbage til kommunen. En beslutning som er taget af Peer-Partnerskabet og kommuner i fællesskab, da alle parter ønsker at blive klogere på effekten af at deltage i fællesskaber, hvor dagsordenen formes af borgerne selv, og som er adskilt fra de myndighedssystemer, der beslutter, hvilken og hvor meget hjælp borgerne kan få.

Københavns Kommunes deltagelse i forskningsprojektet ligger i forlængelse af en længerevarende proces, hvor Socialforvaltningen har styrket sit fokus på det tværgående samarbejde med civilsamfundet. Processen har bl.a. omfattet uddannelsen af alle medarbejdere i psykosocial rehabilitering og etableringen af Grib København, som er et forebyggende §82-tilbud.

Bjarke Solkær, leder af Grib København, er enig i, at koblingen til civilsamfundet er en central og nødvendig del af det socialfaglige arbejde:

”Det er afgørende, at vi skaber gode muligheder for at psykisk sårbare træder ud i det liv, der er i civilsamfundet. Vores styrke som socialarbejdere er at være en stabil samarbejdspartner i borgernes liv omkring de forskellige forhindringer, der kan stå i vejen for, at hverdagen fungerer. Men det, vi ikke kan, er at skabe og indgå i de hverdagsforbindelser, som er så vigtige for recovery,” siger Bjarke Solkær.

Viden er forudsætningen for forandring

Selvom det efterhånden er velbelyst, at sociale relationer og netværk er centrale for menneskers recovery, er det i praksis stadig den enkelte socialfaglige medarbejder, som skal stå på mål for at guide borgeren ud af de faglige systemer, hvis deltagelse i frivillige fællesskaber skal blive en realitet for mange af de borgere, som landets socialforvaltninger er i kontakt med.

”Når en medarbejder brobygger til civilsamfundet, slipper det sociale system også en del af kontakten til borgerne, og derfor er det enormt vigtigt, at man som medarbejder ved, at her sker faktisk noget, som bidrager rigtig meget til borgerens trivsel og udvikling. Det kræver både tillid til ens samarbejdspartnere i civilsamfundet og opbakning fra ens egen organisation. Derfor har vi brug for forskningsresultater, som kan skabe en fælles forståelse af, hvad deltagelse i civilsamfundet bidrager med. Ofte vil borgerne også gerne vide, om noget er en god idé, og der er konkret viden med til at styrke samarbejdet,” siger Bjarke Solkær.

Bjarke Solkær

Kathrine Toftkær Larney ser forskningen som et nødvendigt element i omstillingen af de sociale indsatser. Det er ikke tilstrækkeligt med overordnet viden om, hvad der styrker menneskers recovery.

”Ingen socialfaglig medarbejder har lyst til at foreslå borgerne at deltage i aktiviteter i civilsamfundet, hvis det får en til at føle sig som en dårlig medarbejder. Hvis vi skal have en faglig stolthed over at lykkes med brobygning, skal der være solid og praksisnær evidens for, at noget andet er mindst lige så godt,” siger Kathrine Toftkær Larney.

Den gode kobling på tværs

Enhver medarbejder på social- og sundhedsområdet har set borgere miste det vundne ved god behandling og støtte, fordi der ingenting var på den anden side af forløbet. Det kan føre til, at civilsamfundet bliver noget, man griber til som et efterværn til den faglige indsats, men erfaringerne fra Grib København har fået Bjarke Solkær til at se anderledes på det gode samarbejde på tværs.

"Min oplevelse er, at det skaber mest værdi for borgerne, når begge dele foregår samtidigt og parallelt. Det kan være ved, at man kan deltage i nogle frivillige fællesskaber og udvikle sig der, samtidig med at vi som kommune kan støtte med det, man måske ikke har lyst til at dele med alle, eller som kræver lidt mere håndgribelig hjælp. Fx hvis man er ved at miste sin bolig eller har andre vanskelige sociale problematikker," siger Bjarke Solkær.

For en kommune er der rigeligt at tage fat på, når man både forsøger at orientere sig i nye retninger og samtidig også skal ændre rækkefølgen af prioriteringer i borgerens forløb.

"Det er slet ikke enkelt, og derfor er metodeudvikling og forskning en meget vigtig kombination. For hvad betyder det egentlig for hverdagslivet og trivslen, når den kommunale indsats og civilsamfundets aktiviteter arbejder tættere sammen om at opnå disse mål?" siger Bjarke Solkær, der selv sidder i styregruppen for forskningsprojektet 'Håb og selvbestemmelse i hverdagslivet'.

Kathrine Toftkær Larney oplever, at det ikke kun er borgerne, der har gavn af samtidighed mellem den sociale indsats og deltagelse i civilsamfundet.

"Jeg kan se, at samtidigheden mellem social indsats og deltagelse i de frivillige peer-grupper er et væsentligt element i forskningsprojektet. Det gør samarbejdet meget konkret og har den fordel, at medarbejderne kan følge med i, hvad der sker. Man afleverer ikke bare borgerne i en peer-gruppe. Man er fortsat selv i kontakt med borgerne og kan høre, hvordan det går," siger Kathrine Toftkær Larney.

I kriser rækker man ikke selv ud efter fællesskaber

Menneskers personlige recovery er tæt koblet til mulighederne for at deltage i sociale processer, hvor man oplever at have noget til fælles med andre. Men borgere og indsatser mødes oftest på et tidspunkt, hvor borgerne er i krise, og hvor det ofte er fjernt at række ud efter fællesskaber.

For Kathrine Toftkær Larney er der af samme grund ingen vej udenom. Det skal være en del af den socialfaglige kerneopgave at støtte borgerne i at tage de første skridt ind i nye sammenhænge. Hvis man blot forventer, at mennesker i krise selv træder ud af ensomhed og social eksklusion, tager man fejl.

"Mennesker i krise har en tendens til at isolere sig, selvom det sjældent gør noget godt. Derfor kan man komme langt, hvis man begynder at støtte mennesker i at bryde ud af isolation. Jeg tror på, at det virker bedst ved at gå lavpraktisk til det: "Ved du hvad, kammerat, lad os prøve at gå hen på den der café og

Recovery-orienteret praksis skal:

Fremme medborgerskab: Støtte borgerne i at få en meningsfuldt hverdag i lokalmiljøet med fokus på rettigheder, social inklusion og lokal miljøudvikling

Organisationsmæssige rammer: Etablere ledelse, kultur og rammebetingelser som muliggør forandring.

Støtte til borgernes egne recovery-mål: Vise lydhørhed og loyalitet over for borgernes mål og ønsker for sit liv, vægt på valgmuligheder, medarbejdere med brugerbaggrund og helhed

Samarbejdsrelationer: Etablere samarbejder baseret på partnerskab og ligeværd

Le Boutillier C, Leamy M, Bird VJ, Davidson L, Williams J, Slade M. What does recovery mean in practice? A qualitative analysis of international recovery-oriented practice guidance. *Psychiatr Serv.* 2011 Dec;62(12):1470-6.

se, hvad der sker.” I det ligger, at vi også til tider skal udfordre borgernes opfattelse af, at verden udenfor er farlig for dem, og at det er bedre at bruge sin tid sammen med en socialarbejder,” siger Kathrine Toftkær Larney.

Bjarke Solkær deler den opfattelse.

”Jeg tror, noget af det vigtigste i det her er, at arbejdspladsen og socialarbejderen får en grundlæggende forståelse af, at det er en kerneopgave at give borgeren adgang til de muligheder og fællesskaber, der er i civilsamfundet, og arbejde aktivt ud fra den målsætning,” siger Bjarke Solkær.

At arbejde konkret brobyggende kræver kortlægning af de lokale muligheder. Det er en opgave, som både Kathrine Toftkær Larney og Bjarke Solkær gerne giver deres medarbejdere.

”Jeg ser det som en god ting, at socialarbejdere helt konkret undersøger, hvilke tilbud og praksisser der ligger i civilsamfundet, som kan supplere ens egen praksis på en god måde. Det er vigtigt at få erfaringer med, hvordan man kan etablere kontakt til et socialt tilbud for fx minoritetskvinde og samtidig koble det til, at man kan fortsætte i SIND eller andre steder,” siger Kathrine Toftkær Larney.

Vores forståelse af, hvad der hjælper, vil flytte sig

Forskningsprojektet ’Håb og selvbestemmelse i hverdagslivet’ er på verdensplan unikt ved at være iværksat af bruger og pårørende foreninger. Samtidig kommer der løbende nye tiltag fra offentlige instanser, som har til formål at styrke brobygningen til civilsamfundet. Både i form af puljer, VUM 2.0 samt Københavns Kommunes egen omstillingsplan for socialområdet frem til 2024.

Bjarke Solkær tror på, at de mange forskellige tiltag på mange forskellige niveauer gradvist vil føre til en kultur- og mentalitetsændring. Ikke kun hos fagpersonalet men også hos borgerne.

”Det er vigtigt hele tiden at blive ved med at arbejde med mindsettet om, at mennesker skal være sammen med andre mennesker. Det er samtidig mit håb, at eksemplerne også vil vise vejen: Jo flere eksempler der kommer på, at man godt kan bruge os i indsatserne til andet end at være behandlere, men også som brobygger til de miljøer og fællesskaber, der findes overalt i samfundet, jo flere borgere vil søge mod de her fællesskaber,” siger Bjarke Solkær.

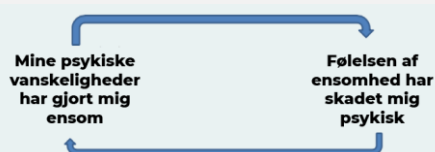
For ham handler det om at give psykisk sårbare lige adgang til de fællesskaber og muligheder, som resten af befolkningen har:

”Jeg ser målet, som at det med at være en del af noget sammen med andre bliver ”need to” i stedet for ”nice to” – både for medarbejderne, som skal bære det frem til borgerne, men med tiden også noget borgerne selv efterspørger,” slutter Bjarke Solkær.

Ensomhed og eksklusion - en fælles udfordring

Der er efterhånden god viden om at sociale relationer og netværk gør en positiv forskel ift. menneskers recovery, og herunder at adgangen til positive sociale roller i samfundet gør en positiv forskel.

Samtidig fører psykiske vanskeligheder ofte til – eller indebærer – social eksklusion. Denne eksklusion forringer menneskers mentale sundhed.

Indsatserne i professionelle systemer har samtidig tendens til at sætte fokus på individet og på systemmuligheder, frem for sociale netværk og samfundsdeltagelse.

Dertil er professionelle tilbud typisk relativt svagt forbundet med det lokalsamfund, de er placeret i, og deler derfor ofte eksklusionen med brugerne.

Både Bjarke og Kathrine håber, at det nuværende forskningsprojekt vil belyse, hvilken forskel det gør, når der skabes stærkere koblinger mellem indsatserne og civilsamfundets muligheder for at møde andre som den, man er, og udforske, hvad der er muligt for en selv.

"Jeg tror meget på recovery og empowerment, og forskningen handler i mine øjne om at gøre os klogere på, hvordan vi som fagpersoner tager de her dialoger med borgerne, om hvad civilsamfundet er for en mulighed for dem," siger Kathrine Toftkær Larney.

Fakta

Samarbejdet mellem kommune og civilsamfund i forskningsprojektet 'Håb og selvbestemmelse i hverdagslivet'

Forskningsprojektet 'Håb og selvbestemmelse i hverdagslivet' blev gennemført fra 2019 til 2023 inden for rammerne af SEL §82d i kommunerne København, Helsingør, Fredericia, Rødovre og Gladsaxe. Metodeudvikling og forskning blev støttet af VELUX FONDEN med 11½ millioner kroner samt medfinansiering fra de deltagende kommuner.

Samarbejdet havde til formål at udvikle og effektmåle "Vejen til hverdagslivet," som er et manualiseret og frivillighedsbaseret peer gruppeforløb samt individuelt følgeskab, også varetaget af frivillige peers. Projektet var forankret i Peer Partnerskabet, v. Det Sociale Netværk og SIND, og evalueringen blev varetaget af FORMS, Forskning i recovery og mental sundhedsfremme.

Ud over at udvikle en ny peer indsats rummede forskningsprojektet også udvikling af det tværgående samarbejde, som en del af et fælles ønske om at skabe nye virksomme lavtærskeltilbud rettet mod hverdagslivet, og som denne artikel handler om.

I forskningsprojektet kunne den enkelte kommunale medarbejder ikke henvise borgerne, da det var frivilligt at deltage i forskningen. Medarbejderne kunne orientere om muligheden og støtte borgerne i at kontakte en af Peer Partnerskabets koordinatore med henblik på at høre mere om deltagelse i lodtrækningsforsøget. Man kunne også selv henvende sig.

Denne praksis er valgt dels for at mindske det formelle behov for samtykker i forbindelse med samarbejdet, dels fordi erfaringen er, at deltagelse bliver mest bæredygtig, når borgeren selv tager stilling og selv tager det første skridt, med støtte efter behov. Medarbejdere kan derfor orientere og støtte i kontakten, men selve tilmeldingen og beslutningen om at deltage er hos en selv.

Effektmålingen og andre studier er publiceret og kan findes på www.peerpartnerskabet.dk – se også QR/link.

Effektmåling af "Vejen til hverdagslivet"

LINK

Kvalitativ evaluering af "Vejen til hverdagslivet"

LINK